עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פ"ו מהל' ביכורים הל' יג:

כא ב מיי' שם ופי"א מהל' אבות הטומאות הלכה טו:

כב ג מיי' פ"ו מהל' ביכורים הל' יג ופט"ו מהל' טומאת אוכלין הל' ט:

כג ד מיי' פכ"ז מה' שבת הלכה א סמג לאוין סה [טור או"ח סי' שצ"ו]:

◆

תורה אור השלם

1. אָז יָשִׁיר מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לַיְיָ וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר אָשִׁירָה לַיְיָ כִּי גָאֹה גָּאָה סוּס וְרֹכְבוֹ רָמָה בַיָּם: שמות טו א

2. מִפִּי עוֹלְלִים וְיֹנְקִים יִסַּדְתָּ עֹז לְמַעַן צוֹרְרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: תהלים ח ג

◆

וחכמים אוסרין [א] ותניא כביצה סברוה אידי ואידי בעיסה ראשונה [ב] וחולין הטבולין לחלה לא כחלה דמו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר אין שני עושה שלישי בחולין ומר סבר שני עושה שלישי בחולין אמר רב מרי בריה דרב כהנא דכולי עלמא אין שני עושה שלישי בחולין והכא בחולין הטבולין לחלה קמיפלגי מר סבר כחלה דמו ומר סבר לא כחלה דמו ואיבעית אימא דכולי עלמא [ג] חולין הטבולין לחלה לא כחלה דמו ואין שני עושה שלישי בחולין והכא במותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל קמיפלגי מ"ם [ד] מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל ומר סבר [ה] אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל: בו ביום דרש רבי עקיבא וכו': במאי קא מיפלגי מר סבר [ו] תחומין דאורייתא ומר סבר [ז] דרבנן: ת"ר [ח] בו ביום דרש רבי עקיבא בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה כגדול המקרא את הלל והן עונין אחריו ראשי פרקים משה אמר [1] אשירה לה' והן אומרים אשירה לה' משה אמר [ט] כי גאה גאה והן אומרים אשירה לה' רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר כקטן המקרא את הלל והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר משה אמר אשירה לה' והן אומרים אשירה לה' משה אמר [י] כי גאה גאה והן אומרים כי גאה גאה רבי נחמיה אומר כסופר הפורס על שמע בבית הכנסת שהוא פותח תחילה והן עונין אחריו במאי קמיפלגי רבי עקיבא סבר לאמר אמילתא קמייתא ורבי אליעזר בנו של ר"י הגלילי סבר לאמר אכל מילתא ומילתא ור' נחמיה סבר ויאמרו דאמור כולהו בהדי הדדי לאמר דפתח משה ברישא תנו רבנן דרש רבי יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו כיון שראו את השכינה עולל הגביה צוארו ותינוק שמט דד מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו שנאמר [2] מפי עוללים ויונקים יסדת עוז היה רבי מאיר אומר מנין [כ] שאפי' עוברים שבמעי אמן אמרו שירה שנאמר

במקהלות

להקיף החלה אצל העיסה קודם שתקרא לה שם. והכי מקיפה לה נותנת בעריבה לצד אחד (א) ונותנת מן העיסה הטהורה פחות מכביצה בין החלה הטהורה ובין העיסה הטמאה והאמצעית נוגעת בשתיהן ומצרפתן וקורא שם על החלה ומסלקתה עם קריאת השם. ופחות מכביצה אינו מטמא את החלה ואע"פ שהוא עצמו מקבל טומאה כדתניא בתורת כהנים[ו] מכל האוכל אשר יאכל[ז] מלמד שהוא מיטמא בכל שהוא יכול יטמא לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל ודרשינן ליה בפרק בתרא דיומא (דף פ.) אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת: **וחכמים אוסרין.** כדבעינן לפרושי טעמא: **ותניא כביצה.** ותניא בברייתא דאליבא דר' אליעזר ונותנת אף כביצה באמצע ואפ"ה לא מטמאה לה לחלה עד שלא נקרא עליה שם: **סברוה רבנן.** האי דבי מדרשא דבעו לאשמע מינה דר' אליעזר [ט]אין שני עושה שלישי בחולין ס"ל אידי ואידי הן בברייתא נמי אליבא דרבי אליעזר דשרי כביצה ומתני' דאמר פחות תרווייהו בעיסה ראשונה העיסה הטמאה ראשונה לטומאה היא ואפ"ה קאמר ר' אליעזר בברייתא כביצה ואע"ג דמיטמאה אמצעית מחמת ראשונה והויא לה שניה לא הדרא ועבדא לה לחלה עד שלא קרא עליה שם שלישי ואע"ג דמעיסת חולין הטבולין לחלה הוא דכ"ע בין לר' אליעזר בין לרבנן לאו כחלה דמיא למיהוי עלה תורת תרומה: **מאי לאו בהא קמיפלגי.** רבי אליעזר ורבנן דר' אליעזר דשרי סבר אין שני עושה שלישי בחולין ורבנן דאסרי סברי שני עושה שלישי בחולין ואיטמא לה חלה לפני קריאת השם ואע"ג דחולין הוא ואשתכח דספינן לכהן חלה טמאה בחזקת שהיא טהורה ותנא דמתני' דאמר לר' אליעזר פחות מכביצה לאו משום דאית ליה שני עושה שלישי אלא משום דכמה דאפשר למעוטי טומאה דאמצעית ממעטינן דאסור לגרום טומאה לחולין אלא משום תקנת תרומה הוא דשרי והא אפשר בהכי אי נמי משום דילמא לא מיזדהר בה שלא תגע חלה באמצעית זו אחר קריאת השם וחכמים אוסרין דילמא אתי למיעבד כביצה ומטמא אמצעית והדרא ומטמיא לחלה: **לא דכ"ע.** ואפילו לרבנן אין שני עושה שלישי בחולין והאי דקאסרי רבנן משום דקסברי חולין הטבולין לחלה כחלה דמו ומיפסלי משום שם שלישי: **ואיבעית אימא דכ"ע לאו כחלה דמי ודכ"ע אין שני עושה שלישי בחולין והכא במותר לגרום טומאה לחולין כו'.** טעמא דרבנן דאסרי משום אמצעית הוא דמיטמא מחמת העיסה שהיא ראשונה וקסברי אסור לגרום טומאה לחולין משום תקנת תרומה ור' אליעזר סבר מותר לגרום טומאה לאמצעית כדי לתקן חלה בטהרה. ותנא דמתניתין ותנא דברייתא אליבא דר' אליעזר נמי בהא פליגי דתנא דמתניתין סבר אע"ג דמותר לגרום לה טומאה מיהו כל כמה דאפשר למעוטי לא מפסינן להו לגרום להן טומאה בחנם והא אפשר בהכי הלכך כביצה לא דחשיב ותנא דברייתא סבר כיון דמותר לגרום לא שנא שיעורא רבא ולא שנא שיעורא זוטרא דאפילו כבדי בילה נמי מותר לגרום אי נמי תנא דמתני' סבר דילמא נגע חלה באמצעית אחר קריאת השם ותנא ברא לא חייש: **במאי קמיפלגי.** ר"ע ור' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי: **כגדול המקרא את הלל.** מקרהו לציבור להוציאן ידי חובתן: **והן עונין אחריו ראשי פרקים.** הללויה שהוא ראש הפרשה על כל דבר שהוא אומר עונין אחריו הללויה דתנן במסכת סוכה (דף לח.) מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו הוא עונה אחריהן מה שהם אומרים ואם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה: **כסופר.** מלמד תינוקות והוא תדיר בבית הכנסת ופורס על שמע לעשרה הנועדים. פורס לשון פרוס החג לפני החג (שקלים פ"ג מ"א). מתחיל בברכות שלפני קריאת שמע והן עונין אחריו וקורין כולן יחד. וכך שרתה רוח הקודש על כולם וכוונו יחד את השירה ככתבה: **לאמר אמילתא קמייתא קאי.** שעונין תמיד אשירה לה': **ורבי נחמיה סבר ויאמרו.** משה ובני ישראל קאי ומשמע דאמור כולהו בהדי הדדי: **לאמר דפתח משה ברישא.** הכי קאמר ויאמרו כולם אחר שנרשו לאמר דהיינו אחר שפתח משה(מ): **עולל.** גדול מיונק כדכתיב (שמואל א טו) מעולל ועד יונק ודרך המקרא לומר כן כלומר כלה הכל מן החשוב עד הגרוע כמו משור ועד שה (שם):

במקהלות

מר סבר תחומין דאורייתא ומר סבר תחומין דרבנן. תימה דהכא משמע דלאי הוה משתעי קרא דאלפים אמה בלוים דהוה סבר דתחומין דרבנן אלא טעמא משום דמשתעי בשבת והא יליף לתחומין בפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף נא.) מג"ש מקום ממקום ומקום מניסה וכו' א"כ אפי' הוה משתעי בשדות וכרמים הוי מצי למילף בהו ג"ש דמקום דכתיב גבי שבת היינו אלפים דהא פריך התם ונילף מקיר העיר וחוצה אע"ג דההוא קרא משתעי לדברי הכל בלוים ובספ"ק דעירובין (דף יז:) משמע מאן דסבר דתחומין לאורייתא נפקא לן מאל יצא איש ממקומו: **רבי** נחמיה אומר כסופר הפורס על שמע בבית הכנסת. בתוספתא (פ"ו) ר' נחמיה אומר כבני אדם שקורין את שמע שנאמר ויאמרו לאמר מלמד שהיה משה פותח תחילה וישראל עונין אחריו וגומרין משה אמר אז ישיר משה וישראל אומרים אשירה לה' משה אמר עזי וזמרת יה וישראל אומרים זה אלי ואנוהו משה אמר ה' איש מלחמה וישראל אומרים ה' שמו: **רבי** מאיר אומר מנין שאפי' עוברין שבמעי אמן. אין לומר דרבי יוסי הגלילי ורבי מאיר פליגי דרבי יוסי אית ליה דוקא עוללים ויונקים ולא עוברים אלא מקרא דמפי עוללים ויונקים נפקא ליה דתינוק שמט דד מפיו דמשמע יונקים בשעה שהוא יונק ולכך איצטריך קרא דמפי עוללים דאי לאו הכי כיון דנפקא לן מקרא (ב) ממקור ישראל במקהלות ברכו אלקים אפילו עוברים לא הוה צריך למימר תו עוללים ויונקים דכפ' שלשה שאכלו (ברכות דף מט:) תנינן בעשרה אומרים נברך אלהינו וכו' רבי יוסי הגלילי אומר לפי רוב הקהל מברכין שנאמר במקהלות ברכו אלקים א"ר עקיבא מה מצינו בבית הכנסת אחד מרובין ואחד מועטין אומר ברכו את ה' וקדייק עליה בגמ' (שם דף נ.) ורבי עקיבא האי קרא דר"י הגלילי מאי עביד ליה מבעי ליה לכדר' מאיר וכו'

ולידך

מסורת הש"ס

א) [נדה ו:], ב) [נדה ו:], ג) [גיטין נג. נדה שם], ד) [עירובין לה: ביצה לז:], ה) [עירובין לו. נט.], ו) [תוספתא פ"ו], ז) [נ"ל עזי וזמרת יה והן כו'. כך איתא בתוספתא], ח) [נ"ל עזי וזמרת יה והן אומרים עזי וזמרת יה רבי נחמיה וכו' כך איתא בתוספתא], ט) ברכות נ. כתובות ז:, י) [שמיני פרק ט], כ) [ויקרא יא], ל) שי' רש"ל, מ) [שנרשו ולאמר דפתח משה. רש"ל],

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה (בע"א) ונותנת וכו' ונותנת מן העיסה הטהורה. נ"ב לאו דוקא אלא אף מן הטהורה ולמ"ד מותר לגרום טומאה אפי' היכא דאפשר אבל אי נותנת מן הטמאה כ"ע דניחא טפי וכ"כ הרמב"ם: (ב) תוספות ד"ה ר' מאיר וכו' מקרא במקהלות ברכו אלקים ממקור ישראל אפילו כצ"ל:

◆

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם. **ר' יהושע אומר האוכל אוכל ראשון.** או אוכל שני הוי שני, דסבירא ליה לר' יהושע דלא משוינן אוכל כמאכל, ולקמיה מפרש כי אכיל אוכל שני אמאי משוי ליה שני (שם) והתם מפרש טעמא מלינו שהשני עושה שני ע"י משקין, דמשקין אפילו הן שניים נעשין תחילה ועושין מגען שני ואף כאן החמיר בשני לעשות האוכלו כיוצא בו (שבת יד.). **שלישי שני לקדש.** האוכל מאכל שלישי נעשה גופו שני לקדש ועביד שלישי ורביעי (חולין לג:) והתם מפרש טעמא דהאי אוכל שלישי חולין שנעשו על טהרת תרומה הוא ושהרתן טומאה היא אצל הקדש. הלכך שמירה דידה לאו שמירה היא אצל הקדש ומיפשין באוכל שלישי דידיה דילמא ראשון הוא והאוכלו שני (שבת יד.). **ואין שני לתרומה.** דאי נגע לתרומה לא פסל לה, אבל מיכל תרומה אסור, דשלישי מיהא הוי ליאסר באכילה, דאף על גב דאמר ר' יהושע אין אוכל נעשה כמאכל, ה"מ באוכל אוכל ראשון דלא הוי ראשון למיעבד שני, אבל לאיתסורי באכילה מודה דשלישי עביד האוכלו שלישי (חולין לג:). **בחולין שנעשו על טהרת תרומה.** כלומר באיזו חולין אתה מוצא אוכל שלישי, בחולין שנעשו על טהרת תרומה, דאילו חולין גרידא לא משכחת בהו שלישי (שבת יד.) כלומר האי אוכל ראשון ושני ושלישי דקתני, בחולין מיירי במסכת טהרות, ובאיזו אוכל חולין אתה מוצא שלישי, הא שני לא עביד שלישי בחולין, אתה מוצאו בחולין שנעשו על טהרת תרומה (חולין לד.). **על טהרת הקדש לא.** דבטלה דעתו ואין שם טהרת הקדש נתפסת עליהם אבל בטהרת תרומה יכול להתפיסן ותפסן (שם).

עד כאן שייך לעמוד קודם.

אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל. מפני פרושים שאוכלין חוליהן בטהרה (גיטין נג.).

תוספות שאנץ

יל"נ דאמרי' פ"ק דנדה אשה והיא טבולת יום לשה את העיסה וקוצה הימנה חלתה ומניחתה בכפיפה או באנחותא [ומקפת] וקורא לה שם אלמא משמע דבעי' מן המוקף ממש. (ואומר ר"י שאני התם הילכך תקנו בכפיפה או באנחותא שאם אתה אומר שתקרא לה שם בעודה בידה א"כ תטמא החלה שהיא טבולת יום לכך תקנו להניחה בכפיפה להבחין שהיא טבולת יום דכוותיה קאמר בהניזקין שתקנו בכפיפה ואנחותא משום היכירא) ב) וא"ת ומטמא העיסה טמאו אותו בביצה שבנתים ומאי אהני קריאת השם ואומר הר' אלחנן שמפרי' החלה מן העיסה ומקיפו לצד העיסה הטהורה והשתא הוי ליה ביעי דתרומ' א"נ שאוחז בידו תחלה אמצעית. אידי אידי בעיסה ראשונה ה"ג ש"י. וקאי אעיסה הטמאה ראשונה [ואע"ג דמיטמאה אמצעית מחמת ראשונה] הויא לה שניה לא [הדרא] עבדא לה לחלה עד שלא קרא שם שלישי ואית דגרסי אידי ואידי בעיסה שניה וקאי (אביצה) [אאמצעית] אפחות מכביצה. ג) וכר' נתן דגר' ראשונה מאי לאו בהא קמיפלגי פי"ה ר' אליעזר ורבנן דר' אליעזר דשרי סבר אין שני עושה ג' בחולין ורבנן סברי [שני] עושה שלישי בחולין. ואיטמי לה חלה לפני קריאת השם ואע"ג דחולין הוא ואשתכח דספי' לכהן חלה טמאה בחזקת טהורה. ותנא דמתני' דאמר לר' אליעזר פחות מכביצה לאו משום דאית ליה ב' עושה ג' אלא משום דכמה דאפשר למעוטי טומאה דאמצעי' ממעטי' דאסור לגרום טומאה לחולין אלא משום תקנת תרומה הוא דשרי' והא אפשר בהכי א"נ משום דילמא לא מיזדהר שלא תגע חל' באמצעית [זו] אחר קריאת שם והחכמים אוסרי' דלמא אתי למעבד [כביצה] ומטמיא אמצעי' והדרא ומטמיא לחלה כל"ה. כ"י סבר מותר לגרום טומאה לחולין פי"ה היינו דר' אליעזר סבר דמותר לגרום טומאה לאמצעית כדי לתקן חלה בטהרה ותנא דמתני' ותנא דברייי' אליבא דר' אליעזר נמי בהא פליגי דתנא דמתני' סבר דמותר לגרום טומאה משום תקנת חלה מיהו כל כמה דאפשר למעוטי טומאה לא מפשי' לגרום להם טומאה בחנם והא אפשר בהכי הלכך כביצה לא (דריש) [דחשיב] בו ותנא דברייי' סבר כיון דמותר לגרום לא שנא שיעורא רבה ולא שנא שיעורא זוטא דאפי' לכביצה נמי מותר לגרום. א"נ תנא דמתני' סבר דלמא נגע חלה באמצעי' אחר קריאת שם ותנא ברא לא חייש כל"ה. ומר סבר תחומין דרבנן דאמר בירו' דאפי' מאן דאית ליה דתחום אלפים לא הוי אלא מדרבנן מ"מ תחום דג' פרסאות הוי דאורייתא. **מתני'** שאין ת"ל ומר פ"ה דלא הוי כמו שאר לאמר שבתורה דהתם השכינה מדברת עם משה דיבורו וחוזר הוא ואומרו לישראל אבל כאן אין שייך לאמר כן: **גמ'** מפי עוללים ויונקים עולל גדול מיונק כדכתיב מעולל

א) וכ"כ רש"י בנדה דף ו' ע"ש. ב) נראה דל"ל ולכן פירש ר' אלחנן דקורא לה שם בעודה מחוברת לעיסה ולא"ת הא העיסה הטמאה מטמאה את החלה ע"י אותו כביצה וכו'. ג) אולי נ"ל וייתר נראה דגרסי' ראשונה כפ"ה.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones